

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Т.І. Світлична

ПРОГРАМА ТА РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ»

(для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня: бакалавр денної і заочної форм навчання напряму підготовки 6.050100 – «Економіка підприємства»)

Харків - 2009

Програма та робоча програма навчальної дисципліни «Економічні ризики» для студентів 4 курсу денної і 3 курсу заочної форм навчання спеціальності 6.050 100 – «Економіка підприємства» / Укл.: Т.І. Світлична– Харків: ХНАМГ, 2009. - 20 с.

Укладач: Т.І. Світлична

Рецензент: В.О. Пасічний

Рекомендовано кафедрою економіки будівництва, протокол № 12 від 27.05.2009 р.

Зміст

	Стор.
Вступ	4
1. Програма навчальної дисципліни	5
1.1. Мета, предмет і місце дисципліни	5
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни	6
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги	7
1.4. Рекомендована основна навчальна література	8
1.5. Анотація програми навчальної дисципліни	8
2. Робоча програма навчальної дисципліни	10
2.1. Розподіл обсягу навчальної роботи студента за напрямками підготовки та видами навчальної роботи	10
2.2. Зміст дисципліни	10
2.2.1. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями	13
2.2.2. Лекційний курс	14
2.2.3. Практичні заняття	14
2.2.4. Індивідуальні завдання	15
2.2.5. Самостійна робота студентів	16
2.3. Засоби контролю та структура залікового кредиту	17
2.4. Інформаційно – методичне забезпечення	19

ВСТУП

Діяльність підприємств в умовах ринкових відносин нерозривно зв'язана з економічним ризиком, а звідси виникає неясність в одержанні очікуваного кінцевого результату, небезпека невдачі, непередбачених втрат.

Подібна обстановка складна і незвична для нашого господарника.

Ринок - це передусім економічна свобода. Над підприємствами можуть підноситися тільки закон і обмеження, що встановлюються ним. За економічну свободу треба платити. Адже свободу одного господарника водночас супроводжує свобода інших, які вільні купувати або не купувати його продукцію, пропонувати за неї свої ціни, продавати йому за певними цінами, диктувати свої умови угод.

Отже господарську діяльність необхідно здійснювати в умовах невизначеності, підвищеного ризику. Завдання господарника нового типу полягає не в тому, щоб шукати справу із заздалегідь передбаченим результатом, справу без ризику. При такому підході в ринковій економіці взагалі можна виявитися поза справою і без неї. Треба не уникати неминучого ризику, а вміти його розпізнавати, оцінювати його ступінь і не переступати за допустимі межі.

Вивчення курсу "Економічні ризики" спрямоване на оволодіння студентами термінологією теорії ризиків, способів оцінки ризиків і управління ними.

Дисципліна «Економічні ризики» за освітньо – професійною програмою має статус вибіркової.

Програма навчальної дисципліни розроблена на основі:

- СВО ХНАМГ Варіативна частина освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 6.050100 – «Економіка підприємства», Харків, 2002,

- СВО ХНАМГ Варіативна частина освітньо-кваліфікаційної характеристики підготовки бакалавра спеціальності 6.050100 – «Економіка підприємства», Харків, 2002,

- СВО ХНАМГ Навчальний план підготовки бакалавра спеціальності 6.050100 – «Економіка підприємства», Харків, 2006.

Програма ухвалена кафедрою економіки будівництва (протокол №1 від 28.08.2008 р.) та Вченою радою факультету економіки і підприємництва (протокол № 2 від 10.10. 2007р.).

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. 1. Мета, предмет та місце дисципліни

1.1.1. Мета та завдання вивчення дисципліни

Мета: ознайомити слухачів з основами сучасної економічної ризикології та на основі набутої систематизованої інформації сформуванати комплексну систему знань і практичних навичок щодо обґрунтування господарських рішень із різним ступенем невизначеності та ризику.

Завдання:

- усвідомити, що економічні процеси зазнають впливу некерованих чинників та відбуваються в умовах невизначеності, принципової неможливості здійснення точних економічних прогнозів, необхідних для прийняття економічних рішень;

- засвоїти методичні підходи щодо аналізу ризиків та управління ними;

- оволодіти навичками самостійно здійснювати аналіз, ідентифікацію й оцінку ризику, використовуючи комп'ютрну техніку.

1.1.2. Предмет вивчення дисципліни: наукові концепції, відповідні підходи та інструментарії з ризикології, методологія щодо якісного та кількісного аналізу ризикових ситуацій та прийняття раціональних господарських рішень в діяльності суб'єктів господарювання.

1.1. 3. Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Статистика, мікроекономіка, філософія, теорія ймовірностей, економіка підприємства, розміщення продуктивних сил та регіональна економіка, технологія виробництва, маркетинг, менеджмент, економіка праці та соціально – трудові відносини, ціноутворення, основи комерційної діяльності, стратегія підприємства, страхування	Планування діяльності підприємства, економіка і організація інноваційної діяльності, стратегічне управління, внутрішній економічний механізм підприємства, менеджмент зовнішньоекономічної діяльності, потенціал підприємства: формування і оцінювання, управління потенціалом, економіка інвестицій, проектний аналіз, фінансовий менеджмент

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль.

Економічні ризики (3,0 / 108)

Змістовий модуль 1. Сутнісна характеристика й класифікація економічних ризиків

1. Необхідність вивчення економічних ризиків в умовах ринкової економіки
2. Сутність економічних ризиків та їх класифікація
3. Ризики у виробничій діяльності
4. Фінансові ризики
5. Банківські ризики

Змістовий модуль 2 . Аналіз та управління економічними ризиками

1. Оцінка економічних ризиків.
2. Ризик –м менеджмент – частина фінансового менеджменту.

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

Вміння (за рівнями сформованості) та знання	Сфери діяльності (виробнича, соціально-виробнича, соціально-побутова)	Виробничі та соціальні функції, типових задач діяльності
Репродуктивний (стереотипний) рівень: Проводити аналіз макро- і мікросередовища підприємства (визначати фактори ризику у мінливому ринковому середовищі)	Виробнича	Аналітична
Алгоритмічний рівень: Розраховувати варіанти цін в умовах змін попиту (оцінка фінансових втрат від ризиків) Аналізувати вплив факторів сезонності, корегувати відповідні зміни обсягів, асортименту, сезонних цін (оцінка можливих втрат від ризиків) Оцінювати джерела забезпечення підприємств всіма видами ресурсів	Виробнича	Планувальна
Використовуючи нормативно-правові інструменти, на основі дослідження факторів прямої і непрямої дії організувати співпрацю із суб'єктами зовнішнього середовища (формування переліку факторів ризику та підготовка інформації щодо змісту господарських угод)	Виробнича	Організаційна
Здійснювати маневрування ресурсами, усувати відхилення у діяльності підприємства (підрозділу) (аналіз матеріальних, трудових та втрат часу від ризикових ситуацій)	Виробнича	Координаційна
Евристичний рівень: Здійснювати бізнес-планування, використовуючи висновки аналізу основних показників діяльності підприємства (розробка розділу «ризиків та страхування»)	Виробнича	Планувальна
За стандартними методиками здійснювати тактичне та оперативне планування діяльності підприємств з урахуванням їх галузевих особливостей (оцінка ризиків виконання контрактів з постачальниками сировини)	Виробнича	Планувальна
Планувати систему заходів по забезпеченню необхідної якості продукції (оцінка виробничих ризиків)	Виробнича	Планувальна
Відповідно до регламентуючих документів здійснювати співпрацю з банками страховими компаніями та іншими кредитно-фінансовими установами (оцінювати можливі варіанти управління ризиками)	Виробнича	Організаційна
З урахуванням індивідуальних особливостей виконавців, групової поведінки, сумісності добирати склад колективів (оцінювати діловий ризик)	Виробнича	Організаційна
Контролювати господарську діяльність підприємства, оперативно реагувати на відхилення	Виробнича	Контрольна

1.4. Рекомендована основна навчальна література

1. Вітлінський В.В., Верченко П.І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. диск. –К.: КНЕУ, 2000.
2. Гранатуров В.М. Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения.: Уч. Пособие. –М.: Дело и Сервис, 1999
3. Клименко С.М., Дуброва О.С. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навч. посібник. –К.: КНЕУ, 2005.
4. Світлична Т.І. Теоретичні основи курсу “Економічний ризик та методи його вимірювання”. Навчальний посібник. Друге видання, доповнене і перероблене. Навч. . пос. – Харків: ХДАМГ, 2004.

1.5. Анотація програми навчальної дисципліни

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ

Мета: ознайомити слухачів з основами сучасної економічної ризикології та на основі набутої систематизованої інформації сформуванню комплексну систему знань і практичних навичок щодо обґрунтування господарських рішень із різним ступенем невизначеності та ризику.

Завдання:

- усвідомити, що економічні процеси зазнають впливу некерованих чинників та відбуваються в умовах невизначеності, принципової неможливості здійснення точних економічних прогнозів, необхідних для прийняття економічних рішень;
- засвоїти методичні підходи щодо аналізу ризиків та управління ними;
- оволодіти навичками самостійно здійснювати аналіз, ідентифікацію й оцінку ризику, використовуючи комп'ютерну техніку.

Предмет вивчення дисципліни: наукові концепції, відповідні підходи та інструментарій з ризикології, методологія щодо якісного та кількісного аналізу ризикових ситуацій та прийняття раціональних господарських рішень в діяльності суб'єктів господарювання.

Змістові модулі:

Сутнісна характеристика й класифікація економічних ризиків.

Аналіз та управління економічними ризиками.

Аннотация программы учебной дисциплины

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ РИСКИ

Цель: ознакомить слушателей с основами современной экономической теории рисков и на основе приобретенной систематизированной информации сформировать комплексную систему знаний и практических навыков относительно обоснования хозяйственных решений с различной степенью неопределенности и риска.

Задание:

- понять, что экономические процессы находятся под влиянием неуправляемых факторов и протекают в условиях неопределенности, невозможности осуществления точных экономических прогнозов, необходимых для принятия экономических решений;
- усвоить методические подходы анализа рисков и управления ими;
- овладеть навыками осуществлять самостоятельно анализ, идентификацию и оценку риска, используя компьютерную технику.

Предмет изучения дисциплины: научные концепции, соответствующие подходы и инструментарии теории рисков, методология качественного и количественного анализа рискованных ситуаций и принятия рациональных хозяйственных решений в деятельности субъектов хозяйствования.

Содержательные модули:

Сущностная характеристика экономических рисков.

Анализ и управление экономическими рисками.

Annotation of the program of educational discipline

ECONOMIC RISKS

The aim: acquaint the audience with basis of current theory of economic risks and forming complex system of knowledge and skills with information to be obtained for substantiation of risk-decisions making.

Objectives: 1) to comprehend that economic processes are under the affection of uncontrollable and unpredictable factors result in economic evaluation inaccuracy in process of economic decisions substantiation. 2) to learn methodical approaches to risk analysis and management. 3) to master of practical skill of identifying analysis and measuring of economic risks.

Subject of studying: scientific conceptions, actual approaches and techniques of risk cases analysis and measuring risk value for making and realizing rational economic decisions concerning business activity.

Substantial modules

The essential characteristics of economic risks

Quantitative analysis of the risks

Risk-management as an element of financial management

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Розподіл обсягу навчальної роботи студента за спеціальностями та видами навчальної роботи

Спеціальність, спеціалізація (шифр, аббревіатура)	Всього, кредит/ /годин	Семестр (и)	Години								Екзамен (семестр)	Заліки (семестр)
			Аудиторні	у тому числі			Самостійна робота	у тому числі				
				Лекції	Практичні, семінари	Лабораторні		Контр.роб	КП/КР	РГР		
Денна форма навчання 6.050100 – Економіка підприємства, Економіка підприємств міського господарства, Економіка будівельних підприємств	3,0 / 108	7	30	15	15	-	78	-	-	-	-	7
Заочна форма навчання 6.050100 ЕБП-3,ЕПМГ-3	3,0 / 108	6	10	6	4	-	98	30	-	-	-	6

2.2. Зміст дисципліни

Модуль ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ (3,0 / 108)

(денне навчання)

Змістові модулі (ЗМ):

ЗМ 1. Сутнісна характеристика й класифікація
економічних ризиків

1,5 / 54

1. Витоки появи економічних ризиків. Підприємництво та ризик. Людина та ризик, діловий ризик. Зміст поняття “економічний ризик”. Класифікація ризиків: класифікаційні ознаки, варіанти класифікацій.

2. Види втрат від ризиків; абсолютне та відносне вимірювання втрат.

Показники ризиків: зони ризику, крива розподілу ймовірностей втрат. Функції економічного ризику. Внутрішні та зовнішні фактори економічних ризиків. Ідентифікація ризиків.

3. Сутність та класифікація виробничих та фінансових ризиків. Фінансові ризики, що пов'язані з купівельною спроможністю грошей. Інвестиційні ризики. Банківські ризики: різновиди та основні нормативи.

ЗМ 2. Аналіз та управління економічними ризиками 1,5 / 54

1. Сутність та необхідність якісного аналізу ризиків. Взаємозв'язок якісного та кількісного аналізу як етапів управління ризиками. Кількісна оцінка ризиків: зміст та методи кількісної оцінки ризиків.

2. Аналітичний метод оцінки ризику. Взаємозв'язок показників ризику та ліквідності активів.

3. Статистичний та експертний методи оцінки ризиків: основні показники, інформаційна база, порядок застосування.

4. Ризик-менеджмент як складова частина фінансового менеджменту. Організація та стратегія ризик-менеджменту. Ризик та невизначеність в обґрунтуванні господарських рішень.

5. Особливості, прийоми та методи управління ризиками господарської діяльності.

(заочне навчання)

Тема 1. Необхідність вивчення економічних ризиків в умовах ринкової економіки

Витоки появи економічних ризиків

Підприємництво та ризик. Людина та ризик, діловий ризик.

Управлінська діяльність в умовах економічних ризиків.

Предмет та задачі курсу “Економічні ризики”.

Термінологічна база теорії ризиків.

Зв'язок курсу з іншими дисциплінами.

Міжнародні дослідження з проблем економічних ризиків.

Тема 2. Сутність економічних ризиків та їх класифікація

Зміст поняття “економічний ризик”.

Види втрат від ризиків; абсолютне та відносне вимірювання втрат.

Показники ризиків: зони ризику, крива розподілу ймовірностей втрат.

Функції економічного ризику. Внутрішні та зовнішні фактори економічних ризиків.

Класифікація ризиків: класифікаційні ознаки, варіанти класифікацій.

Тема 3. Ризики у виробничій діяльності

Сутність та класифікація виробничих ризиків.

Ризик незатребуваності виробленої продукції.

Ризик невиконання господарських контрактів.

Ризик підсилення конкуренції.

Ризик виникнення непередбачених витрат та зниження доходів.

Ризик втрати майна.

Тема 4. Фінансові ризики

Сутність та класифікація фінансових ризиків.

Фінансові ризики, що пов'язані з купівельною спроможністю грошей.

Інвестиційні ризики.

Тема 5. Банківські ризики

Природа банківських ризиків.

Внутрішні банківські ризики.

Зовнішні банківські ризики.

Тема 6. Оцінка економічних ризиків

Управління господарськими ризиками: етапи, зміст.

Кількісна оцінка як етап управління ризиками.

Класифікація засобів кількісної оцінки ризиків.

Відносна оцінка ризику на основі аналізу фінансового стану.

Статистична засоби оцінки ризиків.

Засоби експертної оцінки ризиків.

Тема 7. Ризик-менеджмент – частина фінансового менеджменту

Сутність і зміст ризик-менеджменту.

Організація ризик-менеджменту. Стратегія ризик-менеджменту.

Прийоми управління господарськими ризиками.

**2.2.1. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями
та форми навчальної роботи студента**

(денне навчання)

Модулі (семестри) та змістові модулі	Всього, кредит/годин	Форми навчальної роботи			
		Лекц.	Сем., Пр.	Лаб.	СРС
Модуль	3,0 / 108	15	15	-	78
ЗМ 1. Сутнісна характеристика й класифікація економічних ризиків	1,5 / 54	7	7	-	39
ЗМ 2. Аналіз та управління економічними ризиками	1,5 / 54	8	8	-	39
Всього	3,0 / 108	15	15	-	78

(заочне навчання)

Зміст навчальної дисципліни	Форми навчальної роботи			
	Лекц.	Сем., Пр.	Лаб.	СРС
Тема 1. Необхідність вивчення економічних ризиків в умовах ринкової економіки.	1	-	-	5
Тема 2. Сутність економічних ризиків та їх Класифікація.	1	1	-	20
Тема 3. Ризики у виробничій діяльності.	1	-	-	15
Тема 4. Фінансові ризики.	1	-	-	15
Тема 5. Банківські ризики.	-	-	-	10
Тема 6. Оцінка економічних ризиків.	1	2	-	20
Тема 7. Ризик – менеджмент – частина фінансового менеджменту	1	1	-	13
Всього	6	4	-	98

2.2.2. Лекційний курс

Зміст	Кількість годин	
	6.050100 денне навчання	6.050100 заочне навчання
ЗМ 1. Сутнісна характеристика й класифікація економічних ризиків		
Тема 1. Необхідність вивчення економічних ризиків в умовах ринкової економіки	2	1
Тема 2. Сутність і класифікація економічних ризиків	3	1
Тема 3. . Ризики у виробничій діяльності	1	1
Тема 4. Фінансові ризики	1	1
Тема 5. Банківські ризики	-	
ЗМ 1.2 Аналіз та управління економічними ризиками		
Тема 6. Оцінка економічних ризиків	6	1
Тема 7. Ризик – менеджмент – частина фінансового менеджменту	2	1
Всього	15	6

2.2.3. Практичні заняття

(денне навчання)

Зміст	Кількість годин
	6050100
1	2
ЗМ 1. Сутнісна характеристика й класифікація економічних ризиків	
<u>Заняття 1.</u>	
Тема 1. Необхідність вивчення економічних ризиків в умовах ринкової економіки	1
Тема 2. Сутність і класифікація економічних ризиків	1
<u>Заняття 2.</u>	
Тема 2. Сутність і класифікація економічних ризиків	2
<u>Заняття 3</u>	
Тема 3. . Ризики у виробничій діяльності.	2
<u>Заняття 4</u>	
Тема 4. Фінансові ризики	2
<u>Заняття 5</u>	
Проміжний тестовий контроль №1 із змістового модуля 1.	
Аналіз та управління економічними ризиками	1
Тема 6. Оцінка економічних ризиків	1
<u>Заняття 6</u>	
Тема 6. Оцінка економічних ризиків	2

Продовження табл..

1	2
<u>Заняття 7</u>	
Тема 6. Оцінка економічних ризиків	1
Тема 7. Ризик – менеджмент – частина фінансового менеджменту	1
<u>Заняття 8</u>	
Тема 7. Ризик – менеджмент – частина фінансового менеджменту	1
Проміжний тестовий контроль №2 із змістового модуля 2. Аналіз та управління економічними ризиками	1
Всього	15

(заочне навчання)

На практичних заняттях студентам заочної форми навчання розбираються і вирішуються задачі та питання, що викликають у студентів труднощі при виконанні контрольної роботи.

Зміст	Кількість годин
<u>Заняття 1.</u>	
Тема 2. Сутність економічних ризиків та їх класифікація.	1
Тема 6. Оцінка економічних ризиків.	1
<u>Заняття 2.</u>	
Тема 6. Оцінка економічних ризиків.	1
Тема 7. Ризик – менеджмент – частина фінансового менеджменту.	1
Всього	4

2.2.4. Індивідуальні завдання

Виконання курсового проекту та розрахунково – практичного завдання (РГЗ) для денної форми навчання не передбачено навчальним планом.

Студенти заочної форми навчання виконують контрольну роботу по окремому завданню.[3.1] З курсу “Економічні ризики” виконується одна контрольна робота, що складається з вирішення практичних задач. Вирішення практичних задач потребує виконання аналітичної роботи щодо причин виникнення ризикових ситуацій у виробничій та фінансовій сфері, вибору методу оцінки величини ризику та способу управління конкретною ризиковою ситуацією.

При розв’язуванні задач контрольної роботи студентом викладаються теоретичні питання та всі розрахунки, а також аналітичні висновки щодо отриманих результатів. Плановий обсяг годин на виконання роботи – 30 годин.

2.2.5. Самостійна робота студента

Для опанування матеріалу дисципліни «Економічні ризик» окрім лекційних та практичних занять, тобто аудиторної роботи, значну увагу необхідно приділяти самостійній роботі. Під час такої роботи використовується навчальна, спеціальна література, а також конспект лекцій. Формами самостійної роботи виступають: вивчення додаткової літератури, підготовка до практичних занять, виконання індивідуальних завдань у вигляді розв'язування задач, аналізу ситуацій, написання рефератів, аналітичних оглядів і т.ін.

Розподіл часу самостійної роботи

(денне навчання)

Змістовий модуль, тема	Кількість годин	Форма роботи
1	2	3
ЗМ 1. Сутнісна характеристика й класифікація економічних ризиків Тема 1. Необхідність вивчення економічних ризиків в умовах ринкової економіки	5	Вивчення літературних джерел та складання стислого конспекту. Самооцінка ступеню ризик – тейкера. [1.6, 2.5, 3.3, інші]
Тема 2. Сутність і класифікація економічних ризиків	10	Вивчення додаткових літературних джерел та складання схем варіантів класифікації ризиків. Розв'язування задач з оцінки втрат. [1.4, 1.6, 1.1, 2.2, інші]
Тема 3. Ризики у виробничій діяльності.	10	Вивчення додаткових літературних джерел та складання стислого конспекту. Тестування по тест-завданням. [1.6, 3.4, інші]
Тема 4. Фінансові ризики	13	Вивчення додаткових літературних джерел та складання стислого конспекту. Розв'язування задач з оцінки фінансових ризиків Тестування по тест-завданням. [1.6, 2.3, 2.4, 3.2, 3.4, інші]
Тема 5. Банківські ризики	10	Вивчення додаткових літературних джерел та складання конспекту щодо банківських ризиків.[1.6, інші]
ЗМ 2. Аналіз та управління економічними ризиками Тема 6. Оцінка економічних ризиків	20	Вивчення основних й додаткових літературних джерел та складання конспекту. Розв'язування задач з аналізу економічних ризиків Тестування по тест-завданням. [1.6, 1.2, 2.2, 3.1, 3.2, 3.4, інші]
Тема 7. Ризик – менеджмент – частина фінансового менеджменту	10	Вивчення основних й додаткових літературних джерел та складання стислого конспекту. Тестування по тест-завданням. [1.2, 2.1, 1.3, 1.5, 1.6, 3.4, інші]
Всього	78	

(заочне навчання)

Тема	Кількість годин	Форма роботи
Тема 1. Необхідність вивчення економічних ризиків в умовах ринкової економіки	5	Вивчення літературних джерел та складання конспекту. Самооцінка ступеню ризик – тейкера. [1.6, 2.5, 3.3, 3.4 та інші]
Тема 2. Сутність і класифікація економічних ризиків	15	Вивчення додаткових літературних джерел та складання схем варіантів класифікації ризиків. Розв'язування задач з оцінки втрат. [1.4, 1.6, 1.1, 2.2, 3.1, 3.3 та інші]
Тема 3. Ризики у виробничій діяльності.	10	Вивчення додаткових літературних джерел та складання конспекту. Тестування по тест-завданням. [1.6, 3.4, інші]
Тема 4. Оцінка ризиків	10	Вивчення додаткових літературних джерел та складання конспекту. Розв'язування задач з оцінки фінансових ризиків Тестування по тест-завданням. [1.6, 2.3, 2.4, 3.2, 3.1, 3.3, 3.4, інші]
Тема 5. Банківські ризики	5	Вивчення додаткових літературних джерел та складання конспекту щодо банківських ризиків.[1.6,3.3 та інші]
Тема 6. Оцінка економічних ризиків	15	Вивчення основних й додаткових літературних джерел та складання конспекту. Розв'язування задач з аналізу економічних ризиків Тестування по тест-завданням. [1.6, 1.2, 2.2, 3.1, 3.3, 3.4, інші]
Тема 7. Ризик – менеджмент – частина фінансового менеджменту	8	Вивчення основних й додаткових літературних джерел та складання конспекту. Тестування по тест-завданням. [1.2, 2.1, 1.3, 1.5, 1.6, 3.4, 3.3 та інші]
Виконання та оформлення контрольної роботи	30	[3.1]
Всього	98	

2.3. Засоби контролю та структура залікового кредиту

Система оцінювання знань, вмінь і навичок студентів передбачає оцінювання всіх форм вивчення дисципліни.

(денне навчання)

Види та засоби контролю(тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)		Розподіл балів, %
1. Поточний контроль зі змістових модулів		
ЗМ 1	Контрольна робота у вигляді тестування	20
ЗМ 2	Контрольна робота у вигляді тестування	20
2.	Оцінювання виконання завдання з самостійної роботи	20
3.	Підсумковий контроль з модулю	40
Всього за модулем		100%

(заочне навчання)

	Види та засоби контролю (тестування, контрольні роботи, індивідуальні завдання тощо)	Обсяг у годинах	Розподіл балів, %
1.	Поточний контроль		
	-усне опитування студентів на двох практичних заняттях з питань тем згідно з [3.2]: «Сутність економічних ризиків», «Оцінка економічних ризиків», «Ризик – менеджмент – частина фінансового менеджменту»	20 хвилин 30 хвилин 20 хвилин	30
	- захист контрольної роботи з курсу у відповідності з завданням [3.1]	15 хвилин	30
2.	Підсумковий контроль – залік у вигляді письмового тестування	45 хвилин	40
	Всього за модулем		100%

Критерії підсумкової оцінки на підставі поточного контролю

% набраних балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
Більше 90 – 100 включно	відмінно	A
Більше 80 – 90 включно	Включно	B
Більше 70 – 80 включно		C
Більше 60 – 70 включно	Задовільно	D
Більше 50 – 60 включно		E
Більше 25 – 50 включно	Незадовільно з можливістю повторного складання	FX
Від 0 до 25 включно	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

2.4. Інформаційно-методичне забезпечення

Бібліографічні описи, Інтернет адреси		Денна форма навчання- ЗМ, де застосо- вується	Заочна форма навчання- тема, де застосо- вується
1. Рекомендована основна навчальна література			
1.1	Абчук В.А. Предпринимательство и риск. – Л.: ЛФ ВИПК РП. 1991.	ЗМ 1.1	1
1.2	Вітлінський В.В., Верченко П.І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. диск. –К.: КНЕУ, 2000.	ЗМ 1.2	6,7
1.3	Вітлінський В.В., Наконечний С.І. Ризик у менеджменті. –К.: ТОВ “Бори сфен –М”, 1996.	ЗМ 1.2	7
1.4	Гранатуров В.М. Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения.: Уч. пособие. –М.: Дело и Сервис, 1999	ЗМ 1.1	1,2
1.5	Клименко С.М., Дуброва О.С. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: Навч. посібник. –К.: КНЕУ, 2005.	ЗМ 1.2	7
1.6	Світлична Т.І. Теоретичні основи курсу “Економічний ризик та методи його вимірювання”. Навчальний посібник. Друге видання, доповнене і перероблене. Навч. . пос. –Харків: ХДАМГ, 2004.	ЗМ 1.1, 1.2	1-7
2. Додаткові джерела			
2.1	Глущенко В.В. Управление рисками. Страхование. – Железнодорожный: Крылья, 1999.	ЗМ 1.2	7
2.2	Дубров А.М., Лагаша Б.А., Хрусталеv Е.Ю. Моделирование рисковvх ситуаций в экономике и бизнесе: Уч. пос./ Под ред. Б.А.Лагоши. М.: Финансы и статистика, 1999.	ЗМ 1.1, 1.2	2,3
2.3	Первозванский А.А., Первозванская Т.Н. Финансовый рынок; расчет и риск.- М.: Инфа-М, 1994.	ЗМ 1.2	4,5,6
2.4	Тони Райс, Брайн Койли. Финансовые инвестиции и риск. Пер. с англ.- К.: Торгово-издательское бюро BHV, 1995.	ЗМ 1.2	4
2.5	Шумпетер Й. Теория экономического развития (исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры).- М.: Прогресс, 1982.	ЗМ 1.1	1,5
3. Методичне забезпечення			
3.1	Світлична Т.І. Методичні вказівки до виконання контрольної роботи з курсу “Економічні ризики”. Харків: ХДАМГ, 2006.	ЗМ 1.2	1-7
3.2	.Світлична Т.І. Методичні вказівки до практичних занять з курсу “Економічні ризики”. Харків: ХДАМГ, 2009.	ЗМ 1.1, 1.2	1-7
3.3	Світлична Т.І. Методичні вказівки для самостійного вивчення курсу “Економічний ризик та методи його вимірювання”. Харків: ХНАМГ, 2005	ЗМ 1.1	1-7
3.4	Світлична Т.І. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів з вивчення курсу “Економічні ризики ”. Харків: ХНАМГ, 2006	ЗМ 1.1, 1.2	1-7

Навчальне видання

Програма та робоча програма навчальної дисципліни «Економічні ризики» (для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня: бакалавр денної і заочної форм навчання напряму підготовки 6.050100 – «Економіка підприємства»)

Укладач: Т.І. Світлична

План 2009, поз. 418 Р

Підп. до друку	22.06.2009	Формат 60х84	1/16	Папір офісний
Друк на ризографі		Умовн.-друк. арк.	0,9	Обл.-вид. арк. 1,2
Зам. №	4635	Тираж	10 прим.	

61002, м. Харків, ХНАМГ, вул. Революції, 12

СЕКТОР ОПЕРАТИВНОЇ ПОЛІГРАФІЇ ЦНІТ ХНАМГ
61002, Харків, вул. Революції, 12.